

Podklady pro historické okénko

Po reflexi larpu, kdy je vytvořena časová osa dění, ještě následuje toto historické okénko na asi 30 minut. Je pro něj potřeba mít něco málo znalostí, je to totiž frontální výklad, který je jen na lektorovi.

Zde najdete informace, které je možné zmínit. Cokoliv je možné vynechat, když bude celý výklad stále dávat smysl. Širší souvislosti jsou pak pro zájemce shrnuty třeba ve videích [zde](#) (první 4 videa po Noc dlouhých nožů včetně; 33 minut celkem).

Přednáška:

1919

Výmarská republika, jak se Německo tehdy jmenovalo, byla po 1. světové válce v zoufalém stavu. Podle mírových dohod museli uznat vinu za všechny ztráty na životech i majetku svých protivníků, což byla sama o sobě pro hrdé Němce velká rána. Aby svou vinu odčinili, museli platit ostatním státům vysoké reparace, což byly platby na obnovu např. budov a továren. Jenom ve Francii bylo během války zničeno 750 000 budov, což je 7x dnešní Praha. Německo na takové odvody nemělo peníze a mimo jiné i proto se potýkalo s velkou inflací, tedy ztrátou hodnoty peněz. To vyvolávalo ve společnosti velkou nespokojenost, protože se lidé báli o své peníze i o živobytí.

Dalším problémem totiž byla velká nezaměstnanost. Částečně způsobená tím, že Německo muselo zmenšit svou armádu na pouhých 100 000 mužů a celý válečný průmysl (který je silným hnacím motorem ekonomiky a dává živobytí mnoha lidem) skončil. A navíc přišlo o kolonie ve světě a zmenšilo se jeho území.

Celkově se se lidé v Německu měli velmi špatně. Přicházeli o peníze, ztráceli práci, žili v nejistotě, museli se uskomňovat. A takových situací snadno využívají různí extrémisté, kteří přicházejí s jednoduchým řešením.

Příklady paralel s larpem:

- lidé musejí odvádět vodu = reparace
- první den se objevuje nespokojený Řezník, který říká, že se nemá odvádět voda. Zatím o tom jen mluví. = NSDAP ještě není, ale nespokojené hlasy se ozývají
- některé postavy přišly o zbraně = demilitarizace
- postavy nestíhají dělat všechno = lidé se tehdy museli ohánět, a tak si mohli nevšímat, co se okolo nich děje, plně je zaměstnávala snaha „jen“ žít důstojný život

Souhrn a hesla:

- **Uznání viny a křivda**

Povinnost úplného uznání viny za první světovou válku v rámci Versaillského mírového systému, ze kterého plynulo i mnohé následující, třeba reparace. Ale sama tato nutnost mnohým vadila.

- **Reparace**

Země musela platit vítězným státům celkem 132 miliard říšských marek. Přitom sama neměla dost peněz.

- **Ztráta kolonií**

Země přišla o některé kolonie.

- **Neúroda a nezaměstnanost**

Další příspěvek do mozaiky celkové nespokojenosti a „doutnák“ pro následné dění. Mělo vliv na jednotlivce, ale i na celou komunit (rodiny, obce, národ).

- **Demilitarizace**

Součástí poválečných dohod bylo, že Německo smí zbrojit jen omezeně. A zbrojení bývalo obrovskou hnací silou ekonomiky.

- **Máme se špatně**

1920

Roku 1920 tedy vzniká NSDAP (Národně socialistická německá dělnická strana). Její členové si říkali nacisté (což vzniklo ze zkratky NACIonální socialiSTÉ). A ti tvrdili, že vědí, kvůli komu se má Německo špatně. Ukazovali prstem na současnou vládu a politické odpůrce, na židy (kteří měli majetek, kterého se Němcům nedostávalo) a také na ostatní rasy (tvrdili, že Němci jsou výjimečná, vyvolená rasa). Označili tak „viníky, na které je možné obracet svůj hněv a nespokojenost a proti kterým je potřeba se postavit. Tím hladili sebevědomí Němců pošlapané uznáním porážky.

Také soupeřili s komunisty a vládními stranami. Svým programem se chtěli zavděčit všem, hlavně pak bohatým továrníkům, kteří je sponzorovali, protože se báli nástupu komunismu a znárodnování, i početným chudým dělníkům, kteří se měli špatně. V roce 1920 to ale vůbec nebyla velká strana, spíš hrstka extrémistů, které nikdo nebral moc vážně. Bylo jich něco mezi 20–40 (asi jako nás tady).

Souhrn a hesla:

- **Vznik strany NSDAP**

Přejmenovala se tak strana DAP (založena v 1919).

Bylo to hnutí, skupina lidí, která začala využívat dané situace a nespokojenosti lidí. Byla hlasem, ke kterému se dalo připojit.

Nezaložil ji Hitler, ten stál v čele strany až od roku 1921 do své smrti v roce 1945.

- **Označení nepřítele**

Antisovětlismus, antikomunismus vedli k podpoře i od velkoburžoazie a krajně pravicových stran. A protože přítel mého nepřítele je můj přítel, byl Hitler přítelem i pro další skupiny.

Rasismus, opět nacházel nepřátele. Byl součástí nacistické ideologie. Strana ukazuje, kdo za vše může, i za sociální problémy, vůči komu se vymezuje.

- 20 členů

1921

Hitler vstoupil do strany již minulého roku, ale teď teprve se staví do jejího čela jako neomezený vůdce. Své setrvání ve straně podmínil neomezenými pravomocemi.

Byl vynikající řečník a jeho proslovy lidi fascinovaly. Navíc přinášely nějaké řešení současné, pro mnohé lidi neutěšené, situace.

Zasadil se i o vizuální stránku hnutí, jako byl hákový kříž, výrazná červená barva a vojenské uniformy. Zavádí se pozdrav „Heil Hitler“.

Vzhledem k tomu, že během shromáždění často docházelo k nepokojům, založil Hitler SA (Sturmabteilung), ozbrojený oddíl jako svou osobní stráž.

V roce 1921 bylo ve straně už 3000 členů.

Souhrn a hesla:

- Hitler v čele strany

Ve straně má neomezené pravomoci.

- Jsme silní a máme řešení

Slibovali věci jako: „Budete mít práci, budete mít příjem, se kterým nebudete jen živořit, postaráme se o vás“. Hitler chtěl nahradit tehdejší parlamentní systém nějakým germánským vůdcovským systémem, který chrání zájmy národního společenství.

- Vznik znaků strany

Sjednocují a dodávají pocit sounáležitosti, zaveden i pozdrav.

- Vznik ozbrojených oddílů SA

Berou do svých rukou moc. Jmenovali se Sturmabteilung (Úderný oddíl; 1921), později Schutzstaffel (Ochranný oddíl; 1925).

- 3000 členů

1923

V tomto roce nebyla politická situace v zemi příliš stabilní. Ve vládě panoval chaos a hrozilo, že se Německo rozdělí. Hitler se toho pokusil využít, považoval to za vhodnou chvíli k převzetí moci. Vyrazil se svou ozbrojenou gardou na Berlín. Tento pochod byl policií zastaven a Hitler byl zatčen. Později dostal tento pokus jméno jako Pivní puč, protože začal v pivovaru v Mnichově.

Hitler by původně byl odsouzen na 5 let vězení, odseděl si ale jenom devět měsíců. Během pobytu ve vězení napsal knihu Mein Kampf, kde mimo jiné popisuje svou teorii o nadřazenosti německé rasy a podřazenosti ostatních. Knihu vydává a veřejně ji propaguje, jeho myšlenky tak byly od začátku známé.

Byla zakázána i strana NSDAP.

Souhrn a hesla:

- **Pokus o puč**

Násilný protivládní puč, který se tehdy nepovedl.

- **Zatčení Hitlera**

Odsouzení a uvěznění na 9 měsíců (původně 5 let). Hitler si uvědomil, že se k moci potřebuje dostat legální cestou. Během věznění napsal Mein Kampf (Můj boj, někdy překládáno jako Cesta k opětovnému vzestupu).

- **Zákaz NSDAP**

To mnohé lidi nepotěšilo a možná je ještě více radikalizovalo.

- **Republika se stabilizuje**

Lidem se zvyšuje životní úroveň.

1925

Obnovena NSDAP, ale moc se jí nedařilo. Zatímco před odchodem Hitlera do vězení bylo Německo hluboce v krizi, od roku 1924 hospodářsky rostlo, byla mu navracena část území a upevňovala se v něm demokracie. I lidem se začalo dařit, zvyšovala se životní úroveň, a na hesla kritizující poměry tak méně slyšeli.

Počet členů strany však narůstá.

Souhrn a hesla:

- **NSDAP obnovena**

Opět může aktivně oslovovat lidi, ale moc se jí nedaří.

- **27 000 členů**

1928

Po volbách v roce 1928 se NSDAP sice dostává do říšského sněmu, ale získává jen pár křesel a téměř žádný vliv.

Souhrn a hesla:

- Volby, NSDAP 2,6 %

Zajímavostí je, že při volbách ve Výmarské republice (a obecně ve světě) tehdy chyběla uzavírací klauzule (slovensky volebné kvórum). Proto bylo v parlamentu hodně stran, ale některé velmi málo zastoupené (třeba 3 křesla ze 472). Proto vznikala řada koalic s mnoha stranami a zájmy, protože bylo obtížné se na něčem domlouvat. Což vedlo k omezené schopnosti řešit problémy. A to zas vedlo k častým volbám. Z tohoto důvodu jsou v současnosti uzavírací klauzule všude, v ČR i SR je například nutný 5% zisk hlasů na získání křesla ve sněmovně.

Ústava byla navíc postavena tak, že bylo velmi snadné svrhnout vládu a vypsat nové volby.

1929

Roku 1929 začala světová hospodářská krize. Německo zasáhla silně, což se projevilo zejména obrovskou nezaměstnaností. Po zmírnění krize zavedla vláda úsporná opatření. Na konkrétní podobě některých se však nemohla shodnout a rozpadla se, což mělo vliv na dění v následujícím roce.

Souhrn a hesla:

- Start hospodářské krize

Lidé se mají opět špatně a hledají řešení.

- Rozpad vlády

Vláda zavádí výrazná úsporná opatření a i kvůli tomu se rozpadá.

- 128 000 členů

1930

Po rozpadu vlády vládne menšinový kabinet v režimu tzv. prezidentských „nouzových dekretů“, kdy pro přijetí zákona stačilo pouhé schválení prezidentem a ne standardně celým sněmem.

Souhrn a hesla:

- Nouzové dekreta

První výrazné ohrožení demokracie – silná koncentrace moci do rukou malé skupiny lidí bez nutnosti kontroly jinými.

- Volby, NSDAP 19 %

1931

Počet členů strany narůstá.

Souhrn a hesla:

- 800 000 členů

1932

Na začátku roku bylo skoro 45 % Němců bez práce, na ulicích probíhaly nepokoje. V této atmosféře se uplatnil Hitler se svou ideou velkého silného Německa a získává ve volbách 33 % hlasů. I přesto se sestavení vlády nedařilo.

Souhrn a hesla:

- Nezaměstnanost 45 %
- Volby, NSDAP 33 %

Legální volby v listopadu, které kvůli situaci uvedené výše vedly k zisku 33 % a tedy vítězství ve volbách.

Druhá byla SPD 20 %, komunisté 17 %.

- Bez vlády

Nepodařilo se sestavit vládu.

1933

Vládu se stále nedařilo poskládat.

Hitler kandiduje na prezidenta, ač skončil na druhém místě, měl velikou podporu. A tak ho prezident Hindenburg (ač to nebyli přátelé ani spojenci, spíše naopak) jmenoval dočasným Říšským kancléřem. Hitler hned navrhl rozpustit Říšský sněm a vypsát nové volby. Prezident mu vyhověl.

Těsně před volbami v březnu dochází v únoru k požáru Říšského sněmu, ze kterého Hitler obvinil komunisty, coby svého největšího oponenta. Na základě těchto událostí Hitler přesvědčil prezidenta, aby vydal Dekret o požáru Říšského sněmu, který zásadním způsobem omezoval svobody (svobodu slova, shromažďování, soukromí, listovní tajemství, dovozoval domovní prohlídky nebo konfiskaci majetku). Zřízeny jsou také první koncentrační tábory (tehdy hlavně pro politické vězně). To vedlo k zatýkání a zastrašování názorových oponentů a ve výsledku k přiklonění veřejného mínění na stranu NSDAP.

V dalších volbách v březnu NSDAP vyhrává s 44 % hlasů. Sestavila vládu a nechala si odsouhlasit tzv. Zmocňovací zákon – ten umožnil vládě po dobu čtyř let přijímat zákony bez schválení Říšským sněmem. Tím dostala nacistická diktatura oficiální potvrzení vládnout bez kontroly.

Hned poté Hitler zakázal všechny ostatní politické strany, vyhlásil nové volby (na podzim), v nich už bylo možné volit pouze NSDAP. Strany s podobným programem jako NSDAP se k ní připojily, ostatní byly rozpuštěny. Strana vyhrává s 92 % hlasů. Jako „odkladiště“ názorových odpůrců vznikají koncentrační tábory.

Pro zajímavost: Dnes se útok na Říšský sněm dává do souvislosti s tím, že v předchozích volbách získali komunisté 17 % a Hitler viděl velké šance na přetažení jejich voličů, proto osočil právě je. Navíc je dnes obecná shoda na tom, že za požárem stála právě NSDAP. Tento „útok na státnost“ pak využila v boji proti svým politickým oponentům.

Souhrn a hesla:

- **Kandidatura na prezidenta**

Hitler končí druhý, ale má velkou podporu.

- **Jmenování kancléřem**

Hitler se stává kancléřem (české terminologii premiérem) 30. ledna 1933. Byl jmenován legálně prezidentem Hindenburgem. Stal se takl nejmnocnějším člověkem v zemi. Ale to byl teprve začátek, samo o sobě by to nezmohlo nic.

- **Vyhlášení nových voleb**

Dva dny po jmenování vypíše nové volby za měsíc, v nichž chce získat absolutní většinu hlasů, a být tak schopný vládnout sám.

- **Požár Reichstagu**

Stalo se to pár dní před volbami, z dnešního pohledu nejspíš ne náhodou. Obvinili komunisty (nepřítele NSDAP, u nichž byla šance na přetáhnutí voličů, v posledních volbách jich získali 17 %). A na základě toho začalo pronásledování nejen konkrétních lidí, ale i obecně komunistů.

- **Navýšení pravomocí prezidenta**

Den po požáru vydal prezident nařízení o ochraně národa a státu, dle kterého může prezident vydávat nouzová nařízení se silou zákona, tedy jako představitel výkonné moci zasahuje do zákonodárné.

Na základě požáru (respektive následně vydaných nařízení prezidenta) omezena osobní svoboda, svoboda projevu, listovní tajemství, svoboda tisku, shromažďovací... Na základě toho mohli být odpůrci posíláni do tzv. ochranné vazby.

- **Zřízení koncentračních táborů**

Jako první vznikl tábor v Dachau (u Mnichova), původně byl pro politické vězně, například pro komunisty. Poskytoval možnost odstranit nepohodlné lidi.

- **Volby, NSDAP 44 %**

NSDAP opět vyhrává, ale nemá přes 50 %. Komunisté opravdu ztratili, nejvíc ze všech jiných stran.

- **Faktické rozpuštění parlamentu**

Vydány zmocňovací zákony – od teď je zákonodárná moc v rukou výkonné moci (ministerstev, respektive ministrů podřízených kancléři). Mohou měnit i ústavu.

Parlament, ač formálně fungoval dál (za dalších 12 let fungování vydá 7 nevýznamných zákonů), už nemá žádnou relevanci.

Toto je považováno za moment vzniku totalitářského zřízení. Od této chvíle jsou mocenské složky ovládány SS, SA, SD (Sicherheitsdienst; tajná zpravodajská služba) a Gestapem (tajná policie).

- **Zákaz jiných politických stran**

Takže jsou v listopadu 1933 vypsány nové volby (tedy po 8 měsících od posledních).

- **Volby, NSDAP 92 %**

Jediná strana, kterou bylo možné volit, zbytek hlasů byl prohlášen za neplatné.

- **To vše zcela legálně**

Postupnými kroky se to celé stalo zákonnou cestou, tedy formálně podle ústavy.

1934

Prezident umírá, Hitler přebírá jeho pravomoci, což ještě zvýšilo koncentraci jeho moci. Od tohoto okamžiku měl v rukou veškerou moc – zákonodárnou (je v čele vlády), soudní moc, armádu...

Následují například Norimberské zákony (namířené proti židům) nebo Noc dlouhých nožů, Hitlerem nařízená čistka v Německu, jejímž cílem bylo eliminovat mocnou SA a jejího příliš ambiciózního vůdce Ernsta Röhma, který byl po zatčení bez soudu zastřelen. Oficiálně bylo zabito asi 80 lidí, podle odhadů až okolo 1 000, protože byli potenciálním nebezpečím pro stranu.

Souhrn a hesla:

- **Hitler prezidentem**

A tím přebírá zbytky moci.

- **Norimberské zákony**

Zákony namířené proti židovskému obyvatelstvu.

- **Noc dlouhých nožů**

Čistka uvnitř strany.